

Vestergaard, Louise Vonsild (LVV001)

Fra: Steen Vejby Sørensen <svs@terma.com>
Sendt: 15. februar 2019 20:56
Til: POL FP NKC Juridisk Sekretariat Sikker
Emne: RE: Vedrørende tilbagekaldelse af tilladelser til udførelse - 2019-000591
Vedhæftede filer: Hørings svar til Rigspolitiet_2019-000591_190215.PDF

Kategorier: Louise Knudsen
Sag: 2019-000591
Sagsdokument: 25586

Kære Louise

Jeg vedlægger hermed Termas svar på Rigspolitiets høringsbrev af 1. februar 2019 i ovennævnte sag.

Venlig hilsen

Steen

From: pol-nkc-jur-sek@politi.dk <pol-nkc-jur-sek@politi.dk>
Sent: 1. februar 2019 14:25
To: Steen Vejby Sørensen <svs@terma.com>
Cc: pol-nkc-jur-sek@politi.dk
Subject: Vedrørende tilbagekaldelse af tilladelser til udførelse - 2019-000591

CAUTION: This email originated from outside of Terma. Do not click links or open attachments unless you recognize the sender and know the content is safe.

Kære Steen

Hermed vedhæftet partshøring vedrørende tilbagekaldelse af tilladelse til udførelse.
Besvarelsen bedes fremsendt med angivelse af journal nummer 2019-000591 til pol-nkc-jur-sek@politi.dk

Med venlig hilsen

Louise Knudsen
juridisk specialkonsulent

POLITI

Rigspolitiet/Danish National Police
Fælles Juridisk Sekretariat for National Efterforskningsafdeling
Nationalt Kriminalteknisk Center (NKC)/ National Forensic Services
Ejby Industrivej 125-135
2600 Glostrup

Mobil 25 16 89 59
E-mail lkn012@politi.dk
Web www.politi.dk

15. februar 2019

TERMA®

Rigspolitiet
National Efterforskningsafdeling
Fælles Juridisk Sekretariat
Polititorvet 14
1780 København V

Terma A/S
Hovmarken 4
8520 Lystrup
Denmark
T +45 8743 6000
F +45 8743 6001
terma.hq@terma.com
www.terma.com

Att. Juridisk specialkonsulent Louise Knudsen

CVR/VAT No: 41 88 18 28
Bankers: Danske Bank

Cc Dansk Industri
Deres ref 2019-000591
Vor ref 862/17-182/1251312/HHP/hsch

Partshøring vedrørende tilbagekaldelse af eksporttilladelse

Der henvises til Rigspolitiets brev af 1. februar 2019 i ovennævnte sag, hvori Rigspolitiet anmoder Terma A/S ("Terma") om en række oplysninger, idet Rigspolitiet ifølge brevet påtænker at tilbagekalde den eksporttilladelse, der blev meddelt Terma den 8. januar 2018 (Justitsministeriets j.nr. 2017-5041-0655).

Oplysningerne heri afgives til brug for Rigspolitiets gennemførelse af en proportionalitetsvurdering af grundlaget for imødekommelse af en anbefaling fra Udenrigsministeriet om tilbagekaldelse af udstedte eksporttilladelser efter våbenloven med slutbrugere i Saudi-Arabien og UAE.

Oplysningerne vurderes at være særligt konkurrencefølsomme og i vid udstrækning også fortrolige oplysninger. Oplysningerne giver endvidere indsigt i væsentlige samhandelsforhold og betydningen heraf for den danske forsvarsindustrielle strategi og Danmarks væsentlige sikkerheds- og udenrigspolitiske interesser. Udgangspunktet må derfor være, at enhver form for aktindsigt i disse oplysninger følgelig må afvises med henvisning til offentlighedslovens § 30, nr. 2, § 31 og § 32.

Terma har ved sin besvarelse af Rigspolitiets høringsbrev lagt til grund, at denne høring udgør første led i afklaringen af, hvorvidt Rigspolitiet har fornødent grundlag for at træffe beslutning om tilbagekaldelse af den allerede meddelte eksporttilladelse. Der foreligger således endnu ikke en afgørelse fra Rigspolitiet om, i) at der er grundlag for tilbagekaldelse af tilladelsen, eller ii) at tilladelsen tilbagekaldes. På baggrund heraf forudsættes Rigspolitiet i overensstemmelse med forvaltningslovens § 19 at foretage yderligere partshøring af Terma, i) når Rigspolitiet træffer afgørelse om grundlaget for tilbagekaldelse af tilladelsen med svar på de nedenfor angivne anmodninger om supplerende oplysninger, og efterfølgende ii) såfremt Rigspolitiet efter en sådan yderligere partshøring måtte nå frem til at træffe en afgørelse, i henhold til hvilken tilladelsen tilbagekaldes.

Nærværende besvarelse er følgelig afgivet på et ganske foreløbigt og meget begrænset oplyst grundlag fra Rigspolitiet. Udtalelsen og oplysningerne heri er endvidere afgivet på et tidspunkt, hvor der hersker usikkerhed om Rigspolitiets vurdering af grundlaget og eventuelle beslutning om tilbagekaldelse af eksporttilladelsen. Som det fremgår af det nedenfor anførte, vil en eventuel beslutning om tilbagekaldelse af tilladelsen medføre meget væsentlige konsekvenser for Terma, herunder som følge af uoprettelig skadevirkning for Termas forretningsmæssige forbindelser til samhandelspartnere både nu og i fremtiden.

For at begrænse risikoen for skader på Termas forretning, er de heri foreløbigt afgivne oplysninger og udtalelser udarbejdet uden at kontakte Termas medkontrahent og samhandelspartner, da den blotte orientering om Rigspolitiets overvejelser om at tilbagekalde eksporttilladelsen vurderes at kunne gøre uoprettelig skade ved berettiget frygt for en kommende misligholdelse af eksisterende og kommende kontraktforhold med Terma.

Termas besvarelse er altså afgivet på baggrund af de foreløbige oplysninger. Ved modtagelse af Rigspolitiets eventuelt uddybende redegørelse for grundlaget for en eventuel afgørelse om tilbagekaldelse af eksporttilladelsen og en nærmere stillingtagen hertil, vil Terma foretage yderligere undersøgelser af konsekvenserne heraf og afgive en supplerende redegørelse.

1. Generelt om Rigspolitiets adgang til at tilbagekalde tilladelsen

Det er noteret, at Rigspolitiet påberåber sig våbenlovens § 2 f som grundlag for en eventuel tilbagekaldelse af eksporttilladelsen. Samtidig noterer vi, at Rigspolitiet anerkender, at der udover dette hjemmelskrav gælder et supplerende krav om, at en afvejning af det forvaltningsretlige proportionalitetsprincip mellem hensynet bag forvaltningsafgørelsen (tilbagekaldelsen) og de modsatrettede hensyn (konsekvenserne for den begunstigede/virksomheden) falder ud med en væsentlig overvægt til hensynet bag forvaltningsafgørelsen, så det er ubetænkeligt i givet fald at træffe afgørelse om tilbagekaldelse af eksporttilladelsen. Hertil kommer, at en eventuel tilbagekaldelse alene kan ske mod fuld erstatning af det lidte tab forbundet hermed, jf. herved grundlovens § 73, stk. 1.

Våbenlovens § 2 f giver efter sin ordlyd en vid adgang for det offentlige til at tilbagekalde tilladelser udstedt i henhold til våbenloven, herunder eksporttilladelser udstedt i medfør af våbenlovens § 6.

Tilbagekaldelse af en begunstigende forvaltningsakt efter våbenloven skal imidlertid tillige ske under overholdelse af de almindelige forvaltningsretlige grundsætninger. I henhold til disse grundsætninger skal der ske en afvejning mellem det offentliges saglige interesse i en tilbagekaldelse af tilladelsen og den begunstigedes berettigede interesse i at opretholde en meddelt tilladelse. Hvorvidt tilbagekaldelsen i det konkrete tilfælde er lovlig, beror på en konkret vurdering af, hvilke hensyn tilbagekaldelsen er begrundet i.

Hvor tilbagekaldelsen alene er begrundet i en senere og anden vurdering af oplysninger, der lå til grund ved udstedelsen af tilladelsen, skal det offentliges interesse i at tilbagekalde tilladelsen være særligt tungtvejende. Det samme gør sig gældende, når tilbagekaldelsen medfører et indgreb i adressatens erhvervsudøvelse.

Grundlæggende skal der foreligge særligt tungtvejende hensyn for tilbagekaldelse af begunstigende tilladelser relateret til en virksomheds erhvervsudøvelse. Dette forstærkes yderligere, såfremt tilbagekaldelsen har konkret skadevirkning på virksomhedernes økonomiske interesser. Endvidere forstærkes kravene til tilbagekaldelsen, såfremt der er tale om tidsbegrænsede tilladelser, sådan som tilfældet er med eksporttilladelser efter våbenloven.

Samlet kan det derfor konkluderes, at der for vurderingen af den foreliggende potentielle tilbagekaldelse gælder en række skærpede krav til det forvaltningsretlige grundlag, idet der er tale om:

- Tilbagekaldelse af en begunstigende forvaltningsakt.
- Forvaltningsakten (eksporttilladelsen) udgør fundamentet for den begunstigedes erhvervsudøvelse.
- En tilbagekaldelse vil have både direkte, indirekte, konkret og generel økonomisk betydning for den begunstigedes erhvervsudøvelse.
- Eksporttilladelsen er udstedt som en konkret, kort, tidsbegrænset tilladelse.

Hertil kommer en række yderligere hensyn, som taler imod tilbagekaldelse af eksporttilladelsen:

- Den danske forsvarsindustrielle strategi, som tilsiger opretholdelse af en dansk forsvarsindustri.
- Tilbagekaldelse af denne og andre eksporttilladelser vil kunne medføre en vedvarende og meget væsentlig skade på tilliden til indgåelse af aftaler med den danske forsvarsindustri.
- Tilbagekaldelse af denne og andre eksporttilladelser vil være enestående for den danske forsvarsindustri og understøttes således ikke af tilsvarende politikker i andre lande, som indgår i Danmarks forsvarspolitiske alliancer, herunder Danmarks vigtigste NATO-allierede, USA. Dette vil direkte medføre en ulige og særligt vanskeliggjort konkurrence for den danske forsvarsindustri i forhold til konkurrerende forsvarsindustrier.
- Den konkrete og generelle potentielle skadevirkning for forsvarsindustrien på såvel kort som langt sigt.

1.1 Tilbagekaldelse af begunstigende forvaltningsakter

Eksporttilladelser udstedt i medfør af våbenlovens § 6 udgør i den forvaltningsretlige terminologi begunstigende forvaltningsakter.

Terma noterer sig, at Rigspolitiet anerkender, at tilbagekaldelse af begunstigende forvaltningsakter (som f.eks. eksporttilladelser efter våbenloven) udelukkende kan ske på grundlag af specifik lovhjemmel og under iagttagelse af de forvaltningsretlige grundsætninger om tilbagekaldelse af gyldige forvaltningsakter, herunder med afvejning af ligebehandling og proportionalitet.

Våbenlovens § 2 f indeholder som nævnt efter sin ordlyd en generel adgang for det offentlige til at tilbagekalde tilladelser efter loven, herunder tilladelser efter våbenlovens § 6¹. Det fremgår således af bestemmelsen, at:

"Tilladelser og samtykker efter denne lov eller efter bestemmelser, der er udfærdiget i medfør af loven, kan til enhver tid tilbagekaldes."

Lovens forarbejder indeholder ikke nærmere bidrag til fortolkningen eller afgrænsning af bestemmelsen. Eftersom ordlyden af bestemmelsen er helt generel og uden specifik anvisning af grundlaget for tilbagekaldelsen, herunder betingelser, afgrænsning eller vilkår for tilbagekaldelsen, skærpes kravene til dens anvendelsesområde og rækkevidde, idet adgangen til at tilbagekalde tilladelser efter våbenloven begrænses af de forvaltningsretlige grundsætninger med et skærpet krav til hjemmelsgrundlaget².

I henhold til de forvaltningsretlige grundsætninger om tilbagekaldelse af begunstigende forvaltningsakter skal der kunne opstilles relevante saglige offentlige interesser eller hensyn, som taler for tilbagekaldelsen. Herefter skal disse saglige hensyn indgå i en proportionalitetsvurdering, hvor de afvejes op mod hensynet til de begunstigedes berettigede forventninger, dispositioner og interesser i at opretholde den begunstigende forvaltningsafgørelse – her eksporttilladelsen³. Endelig skal denne afvejning føre til, at forvaltningen *uden betænkelighed* kan konkludere, at et eventuelt indgreb i form af en tilbagekaldelse vil være proportionalt i forhold til de hensyn, der ligger til grund for tilbagekaldelsen.

De offentlige interesser eller hensyn, der kan tale for en tilbagekaldelse, opdeles traditionelt i henholdsvis stærke og svage tilbagekaldelsesgrunde samt andre offentlige interesser. De af Rigspolitiet fremhævede hensyn, jf. nedenfor i pkt. 1.2, må anses for at høre til kategorien "andre offentlige interesser", der kun i konkrete

¹ Bestemmelsen blev indsat i den dagældende våbenlovs § 2 d ved lov nr. 297 af 6. juni 1984. Det fremgår af lovforslaget hertil, at bestemmelsen er en lovfæstelse af en regel, der tidligere fandtes i § 6, stk. 1, 4. pkt. i bekendtgørelse nr. 349 af 25. juni 1973 (våbenbekendtgørelsen).

² Forvaltningsret – Almindelige emner, Karsten Revsbech m.fl., 6. udgave, s. 522

³ Forvaltningsret – Almindelige emner, Karsten Revsbech m.fl., 6. udgave, s. 525

tilfælde kan begrunde en tilbagekaldelse. Denne kategori omfatter således hensynet til nationale udenrigspolitiske interesser mv.

Dette medfører skærpede krav til grundlaget for tilbagekaldelsen i forhold til, om forholdet var gældende på tidspunktet for udstedelsen af tilladelsen, eller om forholdene har ændret sig væsentligt efter tilladelsen blev givet. For uændrede forhold i grundlaget for tilladelsen, vil tilbagekaldelsesgrunden berettiget kunne anses iagttaget i forbindelse med udstedelsen af tilladelsen. Forvaltningen skal således kunne påvise væsentligt ændrede forhold og hensyn, som begrunder tilbagekaldelsen af tilladelsen set i forhold til tilstandene på tidspunktet for udstedelsen af tilladelsen.

Konkret i forhold til udstedelsen af eksporttilladelser efter våbenloven, vil en henvisning til statens udenrigspolitiske interesser, statens sikkerhed eller lignede følgelig skulle have ændret sig i relation til de konkret påtalte og relevante forhold fra situationen på tidspunktet for udstedelsen af eksporttilladelsen og til situationen på tidspunktet, hvor tilladelsen søges tilbagekaldt.

Heraf følger, at det har væsentlig betydning, om tilbagekaldelsen sker som følge af en omvurdering af eksisterende forhold, herunder forhold som forelå på tidspunktet for udstedelsen af tilladelsen, eller om der foreligger nye faktiske oplysninger om en forværret situation og væsentlig ændrede forhold og modhensyn for eksporttilladelsen som grundlag for tilbagekaldelsen. Hvis tilbagekaldelsen derimod alene er begrundet i en omvurdering af faktiske oplysninger, der forelå allerede på tidspunktet for myndighedens oprindelige afgørelse, er udgangspunktet, at der ikke forvaltningsretligt er tilstrækkeligt grundlag eller lovlig adgang til at tilbagekalde eksporttilladelsen.

Eksporttilladelser efter våbenloven er kortere, tidsbegrænsede tilladelser, hvilket i sig selv indebærer, at forvaltningens mulighed for at tilbagekalde tilladelserne inden for denne tilladelsesperiode er væsentligt indskrænket.

At eksporttilladelser efter våbenloven generelt udstedes for korte og afgrænsede perioder skyldes netop behovet for at kunne tilgodese statens interesser i løbende at kunne imødegå og iagttage statens sikkerheds- og udenrigspolitiske interesser i forbindelse med udstedelsen. Det er derfor i selve denne tidsbegrænsning af tilladelsen sikret, at der ved udstedelsen er tilstrækkeligt grundlag for at vurdere sikkerhedssituationen for tilladelsens samlede gyldighedsperiode. Udgangspunktet må følgelig være, at det kræver særligt tungtvejende hensyn og ændringer i omstændighederne for tilladelsens udstedelse, for at denne kan tilbagekaldes. Dette understøttes også konkret af, at den påberåbte situation i Yemen må antages at være den samme og/eller forbedret i forhold til udstedelsestidspunktet, jf. pkt. 1.2 nedenfor.

Ved afvejningen af ovenfor nævnte hensyn og interesser skal proportionalitetsprincippet inddrages, dvs. jo mere indgribende tilbagekaldelsen er i forhold til de begunstigede virksomheder, jo mere tungtvejende skal begrundelsen for tilbagekaldelsen være. Hvor tilbagekaldelsen indebærer et indgreb i udøvelsen af et erhverv skal der således være særligt tungtvejende hensyn til tilbagekaldelsen. Det samme gælder, hvis udnyttelsen af tilladelsen allerede er påbegyndt.

Konkret kan det fremføres, at eksporttilladelser er væsentlige for de virksomheder, som har modtaget tilladelserne, og som i tillid til disse har indgået kontrakter med udenlandske kunder. Virksomhederne har som led i disse aftaler påtaget sig en række forpligtelser til levering af ydelser i henhold til kontrakterne. En tilbagekaldelse af eksporttilladelserne vil i givet fald medføre, at virksomhederne ikke kan opfylde deres forpligtelser efter kontrakterne. En tilbagekaldelse af tilladelserne vil dermed få direkte og konkret virkning for virksomhederne i forhold til eksisterende kontrakter og forpligtelser.

Herudover vil en tilbagekaldelse af denne og andre eksporttilladelser kunne medføre en generel skadevirkning for Terma og andre berørte virksomheder og den danske forsvarsindustri, idet medkontrahenter og omverdenen generelt i branchen for omsætning af forsvarsudstyr og komponenter til produktion af forsvarsudstyr vil blive bekendt med, at de ved indgåelse af kontrakter med danske virksomheder kan risikere, at kontrakterne vil blive misligholdt som følge af tilbagekaldelse af allerede meddelte eksporttilladelser.

Det er anerkendt i branchen, at aftaler om køb og salg af forsvarsudstyr betinges af opnåelse af eksporttilladelser. Når en sådan er opnået er det dog alment gældende praksis, at en sådan opretholdes i hele aftaleperioden. En tilsidesættelse af parternes forpligtelser efter aftalen er således herefter reserveret til omstændigheder af force majeure. Alternativt vil der foreligge misligholdelse af kontrakterne. I henhold til det her anførte, vil en tilbagekaldelse af eksisterende eksporttilladelser kunne medføre både konkret og generel skadevirkning for de berørte virksomheder og for den danske forsvarsindustri generelt, jf. også pkt. 1.3 nedenfor.

Nedenfor behandles de respektive elementer i forhold til det forvaltningsretlige grundlag for tilbagekaldelse af eksporttilladelsen, idet det sammenfattende gøres gældende, at betingelserne herfor ikke er opfyldte.

1.2 De påberåbte hensyn bag en eventuel tilbagekaldelse

Rigspolitiet oplyser i sit brev af 1. februar 2019, at grundlaget for en eventuel tilbagekaldelse af de udstedte og bestående våbeneksporttilladelser er følgende:

"Situationen i Yemen er fortsat kritisk. Saudi-Arabien har siden 2015 ledet koalitionen, der fører en militær kampagne mod Houthi-oprørsgruppen i Yemen. FAE støtter den saudisk-ledede koalitions militære operationer i Yemen. I en rapport fra FN's Højkommissær for Menneskerettigheder fra august 2018

vurderede en ekspertgruppe, at Saudi-Arabien og de Forenede Arabiske Emirater er ansvarlige for menneskerettighedskrænkelser, som kan udgøre krigsforbrydelser og anbefalede, at det internationale samfund afholdt sig fra at eksportere våben, som kunne anvendes i konflikten i Yemen. Eksport af våben og militært udstyr til Saudi-Arabien og de Forenede Arabiske Emirater vurderes at kunne anvendes ifm. konflikten, og i EU's rådskonklusioner fra juni 2018 om Yemen anbefales en stram fortolkning af EU's fælles regler for kontrol med våbeneksport."

Det er ikke nærmere uddybet af Rigspolitiet, hvordan ovenstående kan udgøre et sagligt grundlag for tilbagekaldelse af en begunstigende forvaltningsafgørelse som de udstedte eksporttilladelser, der udgør erhvervsgrundlaget for den danske forsvarsindustri, og herunder Termas nuværende og fremtidige virksomhedsdrift.

Der er en række usikkerheder knyttet til de forhold, der omtales i ovennævnte citat, ligesom forholdene konkret og i sig selv ikke kan udgøre et tilstrækkeligt sagligt grundlag for at tilbagekalde de udstedte begunstigende forvaltningsafgørelser (de udstedte eksporttilladelser).

Situationen i Yemen er en igangværende konflikt, som har stået på siden 2015, som Rigspolitiet også selv fremhæver i ovenstående citat. Situationen er således den samme, som forelå på tidspunktet for udstedelsen af den berørte eksporttilladelser til Terma. Der foreligger således ikke ændrede forhold – endsige væsentligt ændrede forhold ved situationen i Yemen i forhold til tidspunktet for udstedelsen af tilladelserne. Det er tværtimod Termas forståelse fra den medieomtale, der har været, at situationen i Yemen er på vej mod en bedring. Den 13. december 2018 blev der således indgået våbenhvile mellem den yemenitiske regering og houthi-lederne, og FN har oprettet en ny dansklede mission til Yemen (UNMHA) for at overvåge våbenhvilen og dermed gennem sin tilstedeværelse understøtte dens opretholdelse.

Rapporten fra FN's Højkommissær for Menneskerettigheders anbefalinger fra august 2018 til det internationale samfund såvel som EU's rådskonklusioner fra juni 2018 anbefaler en strengere regulering og fortolkning for bedre kontrol med våbeneksport, herunder til sikring mod en forværring af situationen i Yemen. Der kan dog ikke heri lægges krav om akutte ekstraordinære foranstaltninger, som indebærer en risiko for skadegørende effekter på de selvsamme landes forsvarsindustri med deraf følgende risiko for at undergrave staternes sikkerhedsinteresser i en forsvarsindustri, som medvirker til at opretholde sikkerhed for landene selv. Hertil kommer, at forholdet og anbefalingerne essentielt vedrører det selvsamme hensyn, som førstnævnte sikring mod at medvirke til en forværring af situationen i Yemen. Reelt foreligger altså alene ét hensyn bag anbefalingen om tilbagekaldelse af eksporttilladelserne.

Som anført ovenfor er situationen i Yemen dog den samme eller endda forbedret i forhold til tidspunktet for udstedelsen af eksporttilladelserne. Forholdet må derfor anses for iagttaget i forbindelse med forvaltningens oprindelige behandling af ansøgningen fra Terma.

På baggrund heraf er der følgelig ikke det fornødne grundlag for med henvisning til den nuværende situation i Yemen at træffe beslutning om tilbagekaldelse af eksporttilladelsen, idet der ikke foreligger væsentligt ændrede omstændigheder i Yemen eller i grundlaget for udstedelsen af tilladelsen.

Rigspolitiet opfordres til nærmere at belyse og begrunde, hvilke saglige hensyn og væsentligt ændrede forhold, Rigspolitiet vurderer og anser for at udgøre retmæssigt grundlag for at gennemføre det væsentlige indgreb i Termas rettigheder og hele den danske forsvarsindustri's rettigheder og interesser, som en tilbagekaldelse af eksporttilladelsen vil repræsentere.

1.3 Den danske forsvarsindustri

Den danske forsvarsindustri er kendetegnet ved i vid udstrækning at arbejde med produktion af delkomponenter, som eksporteres til indarbejdelse i forsvarsudstyr produceret af forsvarsvirksomheder i en række andre lande. Det er således en grundlæggende forudsætning for opretholdelse af en dansk forsvarsindustri, at virksomhederne kan arbejde i tillid til de opnåede eksporttilladelser, da de udgør grundstenen i virksomhedsdriften.

Fra den nationale forsvarsindustrielle strategi kan fremhæves følgende:

Trusler mod Danmark kan opstå overalt i verden og er uforudsigelige og komplekse.

Det betyder, at Danmarks sikkerhed afhænger af fællesskabet med andre lande og af Danmarks evne til at bidrage med høj kvalitet til løsningen af fælles, internationale udfordringer med en bred vifte af militære og civile midler.

Ultimativt er Danmarks suverænitet og selvstændighed imidlertid Danmarks eget ansvar.

Det stiller ikke alene skærpede krav til den sikkerhedspolitiske indsats og forswarets formåen, men også til forsvarsindustrien, som forventes at være konkurrencedygtig og levere materiel af høj kvalitet, der let kan indgå i internationale operationer.

Som et lille land er Danmark afhængig af at kunne anskaffe moderne forsvarsmateriel på det europæiske og nordamerikanske marked. Men det er også nødvendigt, at Danmark råder over konkurrencedygtige industrielle kompetencer og

kapaciteter på områder med strategisk betydning for varetagelsen af Danmarks væsentlige sikkerhedsinteresser.

For det første er det nødvendigt, fordi Danmark skal forblive en attraktiv og troværdig partner i det internationale samarbejde om sikkerhed i forbindelse med varetagelsen af fælles sikkerhedsinteresser og styrkelse af den europæiske og nordamerikanske forsvarsindustri. Ved at være en attraktiv partner og skabe gensidig afhængighed i varetagelsen af de fælles sikkerhedsinteresser kan Danmark styrke grundlaget for partneres støtte, hvis Danmarks sikkerhed og selvstændighed bliver truet.

For det andet er det nødvendigt, fordi Danmark ultimativt selv er ansvarlig for sin sikkerhed, suverænitæt og selvstændighed og derfor i uforudsete krisesituationer selv skal kunne forstå, vurdere og udvikle modtræk mod nye trusler, herunder i relevant omfang selv skal kunne opretholde centrale systemer og materiel.

Strategien indeholder seks indsatsområder, som har til formål at opretholde og udvikle konkurrencedygtige industrielle kompetencer og kapaciteter på områder med strategisk betydning for varetagelsen af Danmarks væsentlige sikkerhedsinteresser:

1. Konkurrencepræget internationalt marked for forsvarsmateriel

Danmark arbejder i relevante internationale fora for, at der skabes et konkurrencepræget internationalt marked for forsvarsmateriel, som fremmer innovation og konkurrenceevne i forsvarsindustrien.

2. Gode rammevilkår for forsvarsindustrien

Forsvarsindustrien sikres konkurrencedygtige rammevilkår, herunder vedrørende særlige forhold for forsvarsindustrien, fx produktionstilladelser, eksportkontrol og sikkerhedsgodkendelser.

3. Samarbejde mellem forsvaret og industrien

Forsvaret indgår i relevant omfang i samarbejde med danske virksomheder på forsvarsområdet med henblik på at støtte udviklingen af konkurrencedygtige kompetencer og kapaciteter.

4. Anskaffelses- og udviklingssamarbejde med andre nationer og organisationer

Når Danmark deltager i anskaffelses- og udviklingssamarbejde med andre nationer og organisationer, vurderes mulighederne for dansk industrideltagelse med henblik på opretholdelse og udvikling af danske industrielle kompetencer på forsvarsområdet.

5. Forsyningssikkerhed

I forbindelse med anskaffelser af forsvarsmateriel sikrer forsvaret, at der i relevant omfang stilles krav om leverings-, og forsyningssikkerhed vedrørende kapaciteter med strategisk betydning. Krav til forsyningssikkerhed stilles i overensstemmelse med EU-retten, herunder direktiv 2009/81/EF om forsvarsanskaffelser m.v.

6. Industrisamarbejde

Hvis det ikke er muligt at sikre opretholdelse og udvikling af de nødvendige industrielle kompetencer og kapaciteter på forsvarsområdet i Danmark på anden vis, kan udenlandske leverandører forpligtes til at samarbejde med virksomheder i Danmark gennem forpligtelser til industrisamarbejde. Forpligtelser til industrisamarbejde fastsættes efter konkret vurdering i overensstemmelse med EU-retten, særligt artikel 346 i Traktaten om den Europæiske Unions Funktionsmåde (TEUF).

Af det her fremhævede fremgår det klart og entydigt, at opretholdelsen og sikringen af den danske forsvarsindustri er helt afgørende for at opretholde danske nationale sikkerhedsinteresser.

Ved vurderingen af de foreliggende spørgsmål om tilbagekaldelse af eksporttilladelser er det således afgørende, at Rigspolitiet inddrager dette særlige hensyn til sikringen af den danske forsvarsindustri erhvervsmæssige grundlag både konkret og generelt.

Som angivet i den nationale forsvarsindustrielle strategi er det en af grundpillerne i opretholdelsen af de væsentlige danske nationale sikkerhedsinteresser, at vi har et udbygget samarbejde med forsvarsindustrien i de øvrige europæiske lande, USA og samhandelspartnere i NATO. Dette samarbejde bygger i vid udstrækning på eksport af delkomponenter fra den danske forsvarsindustri til forsvarsindustrien i disse lande. Samarbejdet med disse lande og forsvarsindustrien i disse lande sætter i øvrigt den danske forsvarsindustri i stand til at sørge for opretholdelsen af de nødvendige kompetencer og kapaciteter til sikringen af de danske nationale sikkerhedsinteresser.

Dette samarbejde kræver tillid og tryghed i samhandelsforholdene, som i vid udstrækning bygger på muligheden og sikkerheden i at kunne eksportere delkomponenter og opretholde samarbejder om produktion af forsvarsudstyr. Det understreger betydningen og vigtigheden af, at industrien kan have tillid til, at en opnået eksporttilladelse, der er nøje vurderet, anerkendt og udstedt til industriens parter, vil blive opretholdt i hele den givne periode.

En afvigelse fra dette udgangspunkt kan alene begrundes, såfremt Rigspolitiet finder grundlag for at anse de hensyn, der varetages i tilbagekaldelsen, for fuldt anerkendelsesværdige, og som hensyn, som forsvarsindustriens samhandelspartnere tillige vil kunne og skulle anerkende. Dette fordrer, at der foreligger en fuldt

ensartet praksis i de øvrige samhandelslande, hvilket ikke synes at være tilfældet i den konkrete sag.

På den baggrund gøres det gældende, at en eventuel tilbagekaldelse af eksporttilladelsen vil kunne afstedkomme en sikkerhedspolitisk kritisk situation, idet den danske forsvarsindustri troværdighed og sikkerhed for kommende samarbejder med industrien i de danske samhandelslande indenfor EU og NATO, herunder ikke mindst USA vil blive kompromitteret. Dette forhold bør i sig selv medføre, at Rigspolitiet afstår fra at tilbagekalde denne og andre eksisterende eksporttilladelser, idet de potentielle skadevirkninger heraf er langt mere vidtrækkende for både den samlede forsvarsindustri, de konkret berørte virksomheder og for Danmarks væsentlige nationale sikkerhedsinteresser.

Den potentielle skadevirkning for den forsvarsindustrielle strategi og hensynet til Danmarks nationale sikkerhedsinteresser ses ikke inddraget i de foreløbige udmeldinger fra Rigspolitiet (eller Udenrigsministeriet). Rigspolitiet opfordres og anmodes derfor til nærmere at redegøre for eventuelle tiltag og foranstaltninger til sikring mod disse skadevirkninger.

2. Termas udnyttelse af den konkrete tilladelse (JM j.nr. 2017-5041-0655)

Oversigten nedenfor angiver, i hvilken udstrækning Terma har udnyttet ovennævnte tilladelse, opgjort pr. d.d.

Udstyr	Opr. mængde (stk.)	Udført mængde (stk.)	Restmængde (stk.)	Værdi af restmængde (USD)
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
			Samlet værdi (USD)	_____
			Samlet værdi (DKK)	_____

Det pågældende udstyr udgør reservedele og forbrugsvarer (delkomponenter) til det selvbeskyttelsessystem, som Terma har solgt og leveret via Termas amerikanske datterselskab til den amerikanske producent IOMAX USA Inc. ("IOMAX") i forbindelse med IOMAX's salg af propeldrevne fly til de Forenede Arabiske Emirater.

Det skal understreges, at eksport af de omfattede enheder sker via IOMAX i USA. De pågældende enheder eksporteres således til USA, hvorefter den videre eksport fra USA er underlagt og forudsætter opfyldelse af de amerikanske eksportregler.

Det skal endvidere understreges, at der er tale om ikke-dødbringende forsvarsudstyr, jf. notat af 11. maj. 2000 fra Justitsministeriet (Civil- og Politiafdelingen).

3. Konsekvenser for Terma – foreløbig vurdering

3.1 Konkret

Terma har ikke pr. dags dato nogen konkret ordre på de pågældende leverancer under behandling. Dette må dog betragtes som en tilfældig omstændighed, og ikke som udtryk for, at behovet ikke løbende er til stede. En tilbagekaldelse af tilladelsen vil derfor forhindre Terma i at effektuere ordrer på de pågældende leverancer.

Det er således kendetegnende og helt sædvanligt for denne type projekter, at reparations- og vedligeholdelsesarbejder ordres ad hoc henover udstyrets (her selvbeskyttelsessystemets) levetid i takt med, at behovet opstår, idet det konkrete behov for sådanne arbejder har nær sammenhæng med platformens og det leverede udstyrs konkrete brugsmønster, som jo kan variere over tid. Termas aktuelle tilladelse er således også blot den seneste af en række lignende tilladelser meddelt Terma siden projektets start, idet Terma løbende har ansøgt om og fået disse fornyet. Kravet om fornyelse er nødvendiggjort som følge af, at eksporttilladelser gives for en begrænset tidsperiode, og har altså ikke sammenhæng med levetiden på det pågældende udstyr eller den flyplatform, de anvendes på, og dermed til det bagvedliggende behov.

Den potentielle konkrete skadevirkning kan ikke opgøres endeligt på det foreliggende grundlag og vil nøje afhænge af Rigspolitiets eventuelle planlægning og håndtering af en eventuel mere restriktiv praksis for eksporttilladelser. Rigspolitiet opfordres og anmodes derfor til nærmere at redegøre for eventuelle tiltag og foranstaltninger til sikring mod disse skadevirkninger.

3.2 Generelt

Terma har fuld forståelse for de regulatoriske vilkår, vores industri fungerer under, herunder at en stor del af det udstyr, vi producerer, er undergivet eksportkontrol. Dette er en velkendt forudsætning og noget, Terma har mulighed for at indrette sig efter inden vi afgør, hvilke projekter, vi kan medvirke i, og dermed hvilke kontrakter (med heraf afledte forpligtelser), vi indgår med vores samhandelspartnere.

Dansk forsvarsindustri er som nævnt af natur en eksportindustri, og det er derfor omvendt ligeså afgørende, at Terma, vores samhandelspartnere og slutbrugerne kan indrette sig i tillid hertil når først de nødvendige tilladelser foreligger.

En eventuel tilbagekaldelse af den meddelte tilladelse vil give anledning til generelle konsekvenser for Termas fremadrettede konkurrenceevne og erhvervsmæssige forhold, idet Termas troværdighed vil blive afgørende kompromitteret. Termas samhandelspartnere vil med Rigspolitiets eventuelle indgriben og tilbagekaldelse af eksporttilladelsen konstatere, at der ikke kan være tillid til samhandel med den danske forsvarsindustri, idet den danske forvaltningsretlige praksis og Rigspolitiets praksis for forvaltning af eksporttilladelser er uforudsigelig og ikke konform med de øvrige EU-lande, USA og øvrige NATO-landes praksis og forvaltning heraf.

Dette forhold vil afstedkomme, at den danske forsvarsindustri vil stå alene med en væsentlig udfordring i forhold til den fremadrettede tillid og konkurrenceevne i forhold til forsvarsindustrien i de øvrige lande, og de sædvanlige samhandelspartnere for den danske forsvarsindustri vil af hensyn til deres sikkerhed og opretholdelsen af deres erhvervsmæssige grundlag se sig nødsaget til at søge andre samhandelspartnere i lande med en ensartet og forudsigelig retsanvendelse og sikring af opretholdelse af eksporttilladelser i kontrakternes løbetid. Dette vil få alvorlige konsekvenser for de involverede virksomheder og ikke mindst for de mange tusinde medarbejdere, der enten direkte eller indirekte er beskæftiget i den danske forsvarsindustri. Konsekvenserne ved en tilbagekaldelse rækker derfor langt ud over de konkrete uafsluttede ordrer og leverancer, der (tilfældigvis) måtte eksistere på et givent tidspunkt.

Den potentielle generelle skadevirkning kan ikke opgøres på det foreliggende grundlag og vil nøje afhænge af Rigspolitiets eventuelle planlægning og håndtering af en eventuel mere restriktiv praksis for eksporttilladelser. Rigspolitiet opfordres og anmodes derfor til nærmere at redegøre for eventuelle tiltag og foranstaltninger til sikring mod disse skadevirkninger.

4. Sammenfattende

På baggrund af det ovenfor anførte er det vores klare opfattelse, at det heri anførte i sig selv dokumenterer, at der ikke er fornødent forvaltningsretligt grundlag for Rigspolitiet til at træffe afgørelse om tilbagekaldelse af eksporttilladelsen.

De ikke nærmere uddybede hensyn i form af i) situationen i Yemen, ii) en rapport fra FN's Højkommissær for Menneskerettigheder fra august 2018 og iii) EU's rådskonklusioner fra juni 2018 om Yemen og de umiddelbart konstaterbare usikkerhedsmomenter i dette grundlag vejet op mod de umiddelbart dokumenterbare og konstaterbare direkte og indirekte, konkrete og generelle skadevirkninger for hele den danske forsvarsindustri og Termas forretning fører til, at en afvejning af det forvaltningsretlige proportionalitetsprincip på det allerede foreliggende grundlag falder ud til fordel for den danske forsvarsindustri og Terma. Det gøres således gældende, at Rigspolitiet må afvise, at der er fornødent grundlag for at tilbagekalde den udstedte eksporttilladelse.

Såfremt Rigspolitiet til trods herfor finder grundlag for at gå videre med vurderingen og behandlingen af grundlaget for tilbagekaldelse af eksporttilladelsen, imødeser vi på baggrund af det ovenfor anførte Rigspolitiets opfølgning med nærmere redegørelse for de saglige og tungtvejende hensyn bag en eventuel tilbagekaldelse som grundlag for en uddybende udtalelse fra vores side.

Venlig hilsen

Steen Vejby
Sørensen

Digitally signed by
Steen Vejby Sørensen
Date: 2019.02.15
20:51:54 +01'00'

Steen Vejby Sørensen
Vice President, Legal Services